

Kulatý stůl

k návrhu Nařízení Rady o právním rámci Společenství pro Evropskou výzkumnou infrastrukturu (ERI)

Liblice, dne 29. října 2008

Akademie věd ČR uspořádala 29. října 2008 v prostorách Konferenčního centra AV ČR v Liblicích kulatý stůl na téma „Nařízení Rady o právním rámci Společenství pro Evropskou výzkumnou infrastrukturu (ERI)“. Cílem akce bylo přispět ke vzájemnému ujasnění řady aspektů problematiky výzkumných infrastruktur ve vztahu k ČR a k formulaci podkladů pro vypracování stanoviska České republiky k návrhu nařízení, které by mohlo být prezentováno na zasedání Rady EU pro konkurenceschopnost dne 2. prosince 2008 v Paříži. Na jednání byly zastoupeny zejména subjekty spjaté s existujícími či připravovanými výzkumnými infrastrukturami nebo jinak na uvedené problematice zainteresované.

Účastníky přivítal jménem AV ČR její místopředseda doc. Ing. Pavel Vlasák, Dr.Sc. Úvodní slovo přednesl za MŠMT náměstek ministra prof. Ing. Vlastimil Růžička, CSc. Krátce pohovořil o přípravě koncepce evropské výzkumné infrastruktury, k níž v současné době probíhá vnější připomínkové řízení. Rovněž vyzdvihl význam výzkumných infrastruktur pro Operační program Věda a výzkum pro inovace.

Kulatý stůl byl rozdělen do dvou bloků, jejichž jednání vedl člen předsednictva Akademické rady AV ČR RNDr. Jan Hrušák, CSc. Jádrem I. bloku byla přednáška Mgr. Jiřího Hladíka z Evropské komise (EK) na téma Návrh nařízení Rady o právním rámci společenství pro Evropskou výzkumnou infrastrukturu (ERI).

Mgr. Hladík v úvodu vystoupení informoval o nynějších diskuzích v Radě Evropské unie, zda bude používán název Evropská výzkumná infrastruktura (ERI), k němuž jsou nemalé výhrady, či ECRI (European Consortium for Research Infrastructure), jenž rovněž nemá jednoznačnou podporu, popř. název jiný. Přijetí návrhu nařízení se očekává v polovině českého předsednictví. Jeho hlavním cílem je nabídnout evropským infrastrukturám snadno použitelný a přitom specifický právní rámec pro jejich fungování. Vychází ze Smlouvy o založení Evropských společenství, konkrétně z jejího čl. 171.

Zřízení a provoz výzkumné infrastruktury mají splňovat požadavky, obsažené v čl. 3 návrhu Nařízení Rady. Členské státy mají právo přistoupit za spravedlivých a přiměřených podmínek a mají společně většinu hlasovacích práv. Členské a třetí státy se mohou nechat zastupovat (a) veřejnými subjekty nebo subjekty pověřenými veřejnou službou. V praxi lze předpokládat, že tak zpravidla učiní. Po přezkoumání Evropskou komisí a po případném odstranění nedostatků vznikne ERI publikováním rozhodnutí EK v Úředním věstníku Evropské unie, přičemž žalobou na zrušení rozhodnutí Komise u Soudního dvora EU se lze domáhat právní ochrany proti odmítnutí. Obdobně je řešen i její zánik. ERI nese odpovědnost za své dluhy a její členové odpovídají do výše svých příspěvků do ERI, pokud není ve stanovách určeno jinak. V rámci stanov je nezbytné určit mj. i základní zásady personální politiky, např. rovnosti šancí a nediskriminace, a určení pracovního jazyka nebo jazyků.

Při dosavadním projednávání návrhu byl nejvíce diskutován vztah ERI k hospodářské činnosti. Úkolem ERI by mělo být zřízení a provoz výzkumné infrastruktury, a to na neehospodářském (v českém překladu chybně „nevýdělečném“) základě, aby se předešlo narušení hospodářské soutěže. ERI by však mělo být povoleno za určitých podmínek vykonávat omezenou hospodářskou činnost s cílem podpořit inovace, poznání a transfer technologií, a to za předpokladu reinvestice docíleného zisku. Vedlejší hospodářské aktivity mohou být prováděny za podmínky dosažení tržní ceny a odděleného účetnictví. ERI je podle návrhu osvobozena od DPH a spotřebních daní a nespadá ani pod úpravu zadávání veřejných zakázek. Má v této souvislosti vlastní pravidla zadávání, která splňují zásady transparentnosti a nediskriminace soutěžících. V návrhu Nařízení Rady jsou řešeny i další podstatné otázky, např. použitelné právo a jurisdikce v čl. 16 a podávání zpráv a kontrola v čl. 18. Mgr. Hladíka ve svém vystoupení postupně porovnal jednotlivá ustanovení navrhované úpravy ERI s formou zájmového sdružení právnických osob podle Občanského zákoníku, připadající v úvahu podle české právní úpravy.

K jeho přednášce proběhla diskuze, jenž se soustředila zejména na postavení ERI z hlediska právního, finančního a daňového. Z vyjádření Mgr. Hladíka vyplynulo mimo jiné, že návrh byl veden snahou zajistit těmto organizacím, vytvořeným ES, postavení blízké se mezinárodní organizací a zkrátit zdlouhavý proces vytváření mezinárodní organizace za pomoci instrumentu, nabízeného ES. Z hlediska EK v případě schválení zmíněného nařízení přibude členským státům EU další z možných právních forem výzkumných infrastruktur. V budoucí praxi lze očekávat, že právě ji bude EK nejvíce preferovat. Z diskuze dále vyplynulo, že registrace ERI ve formě obdobné např. Obchodnímu rejstříku nebude potřebná. Dosavadní diskuze členských států k otázce použitelného práva (v bodě 1.b čl. 16 návrhu nařízení) směřují k upuštění od ustanovení o právu státu, v němž má ERI sídlo, uvedeném v původním návrhu. Jeví se pravděpodobnějším, že bude zvoleno právo státu, kde se daná činnost odehrává. K partnerství veřejné a soukromé sféry (Public Private Partnership, PPP) v rámci ERI může dojít, ale pouze na bázi smluvní, nikoliv na základě členství soukromého subjektu v ERI.

Odpoledne v rámci II. bloku vystoupil s prezentací na téma Koncepce budování a provozování výzkumných infrastruktur v ČR vládní zmocněnec pro evropský výzkum prof. Ing. Ivan Wilhelm, CSc. Ve své prezentaci zařadil tuto problematiku do rámce Reformy systému výzkumu, vývoje a inovací a projednávané novely zákona 130/2002 Sb. V této souvislosti je pojem infrastruktura definován jako zařízení nebo podpůrná činnost výzkumu, vývoje a inovací, která je podporovaná z veřejných prostředků a může zahrnovat:

1. služby pro výzkum, vývoj a inovace,
  2. speciální výzkumná zařízení včetně jejich pořízení, souvisejících investic a zajištění jejich činnosti, která jsou nezbytná pro část výzkumné a vývojové činnosti a která jsou zřizována výzkumnými organizacemi pro využití pouze jimi samými,
  3. systémy pořizování a uchování dat,
  4. činnost právnických osob zajišťujících administrativu a financování výzkumu, vývoje a inovací,
  5. ověřování výsledků výzkumu a vývoje, zajišťování práv k nim a jejich rozšiřování.
- Velkou infrastrukturou je pak jedinečné výzkumné zařízení včetně jeho pořízení, souvisejících investic a zajištění jeho činnosti, které je nezbytné pro ucelenou výzkumnou a vývojovou činnost s vysokou finanční a technologickou náročností a

které je schvalováno vládou a zřizováno jednou výzkumnou organizací pro využití též dalšími výzkumnými organizacemi.

Dále prof. Wilhelm zdůraznil, že podporu lze poskytnout jen v rozsahu a za podmínek stanovených novelou zákona 130/2002 Sb. jako účelovou nebo institucionální, přičemž u velkých infrastruktur poskytovatel tuto podporu poskytne po schválení projektu vládou.

V souvislosti s připravovanou Meziřezortní koncepcí podpory velkých infrastruktur pro výzkum a vývoj do roku 2015, kterou má MŠMT předložit vládě ČR do konce listopadu 2008, informoval prof. Wilhelm o hlavních rysech jejího konceptu. Měl by existovat jeden celostátní orgán pro správu, podporu a hodnocení velkých infrastruktur. Ten zřídí odbornou mezinárodní radu pro návrhy na jejich zařazení a posuzování činnosti. V této souvislosti bude nutno dodržovat stejná kritéria, zajistit přímou koordinaci rozvoje, efektivní nakládání s prostředky a pětiletý cyklus hodnotících zpráv pro vládu. Kritéria hodnocení infrastrukturních zařízení by měla zahrnovat hodnocení výsledků získaných prostřednictvím zařízení, vazby na výzkumné instituce participující na infrastruktuře a na jiné instituce, zainteresované na výsledcích zařízení, zařazení infrastruktury do mezinárodní sítě spolupráce, rozsah a intenzitu mezinárodní spolupráce a střednědobá perspektiva rozvoje infrastruktury. Na závěr svého vystoupení prof. Wilhelm informoval o Indikativním návrhu "cestovní mapy" výzkumných infrastruktur ČR. V přehledu infrastruktur spadajících do rámce návrhu „cestovní mapy“ byly vedle dalších návrhů na nová zařízení uvedeny projekty ELI (Extreme Light Infrastructure), BIOCEV (Biotechnologické a biomedicínské centrum ve Vestci) a CESLAB (Středoevropská synchrotronová laboratoř v Brně), kterým AV ČR vyslovila podporu.

K tématu Výzkumné infrastruktury českým pohledem vystoupili prof. Dr. Karel Kučera, CSc. (Český národní korpus), Ing. František Pazdera, CSc. (Výzkumná infrastruktura v energetice) a doc. RNDr. Stanislav Kozubek, DrSc. (Velké výzkumné infrastruktury ve střední a východní Evropě). Na téma Projekty výzkumných infrastruktur v mezinárodním kontextu své příspěvky přednesli JUDr. Pavel Musil, Ph.D. (ELI), Nguyen Anh Tuc, MSc (Hilase) a Ing. Bedřich Rus, Ph.D. (HiPER).

Před ukončením kulatého stolu vystoupila ing. Naděžda Witzanyová z MŠMT, která formulovala závěry pro potřeby mandátu pro jednání k návrhu nařízení na unijní Radě pro konkurenceschopnost. Uvedla, že MŠMT má od široké výzkumné veřejnosti, vůdčích osobností českého výzkumu i administrátorů výzkumu a vývoje mandát pro jednání v Radě EU v tom smyslu, že ČR podporuje původní návrh znění článku 6 Návrhu nařízení Rady o právním rámci Společenství pro Evropskou výzkumnou infrastrukturu. Statut ERI jako mezinárodní organizace je považován za výhodnou formu, a to i z hlediska účinného užití zdrojů na podporu výzkumu v podobě daňových výhod. Provoz evropské infrastruktury výzkumu nebude financovat jeden stát. Zapojení zahraničních partnerů do konsorcií a do financování provozu velkých infrastruktur je tudíž nevyhnutelné. ČR v souvislosti se svým předsednictvím v Radě EU vypracuje závěry Rady pro konkurenceschopnost týkající se „ESFRI Roadmap update“. V nich bude obsažen požadavek zahrnout regionální partnerské infrastruktury do „ESFRI Roadmap“ a také do celkové politiky pro rozvoj Evropského výzkumného prostoru v oblasti výzkumných infrastruktur. Z konference „Strengthening the ERA through Research Infrastructures“ v březnu 2009

pravděpodobně vyplynou další závěry, týkající se udržitelnosti výzkumných infrastruktur v Evropě.

Závěrem lze ještě ke kulatému stolu na téma návrhu zmíněného nařízení uvést, že se ho zúčastnilo 69 zástupců orgánů a organizací, jako jsou Úřad pro ochranu hospodářské soutěže, Rada pro výzkum a vývoj, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstvo průmyslu a obchodu, Ministerstvo dopravy, Grantová agentura ČR, pracoviště AV ČR, univerzity, kancelář CZELO i velké podnikatelské subjekty (ČEZ, Škoda Holding).

Počet účastníků, šíře spektra zastoupených institucí i bohatá diskuze přesahující časové předpoklady programu svědčí o zájmu, který vzbuzuje problematika právního rámce pro ERI a obecně výzkumných infrastruktur. V průběhu kulatého stolu bylo řadou účastníků oceněno, že nabídl zřídka možnou možnost projednat na tak širokém a různorodém fóru návrh významného unijního dokumentu již v přípravné fázi, kdy lze do jeho obsahu ještě zasáhnout, a poskytl podstatné podklady k formulaci stanoviska ČR pro jeho nadcházející projednávání v orgánech EU.